

Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara

Időszerű növényvédelmi teendők a közterületeken

2021. évi 1. levél

Mikor permetezzünk a vadgesztenyelevél-aknázómoly ellen? Segít a feromoncsapda!

Hári Katalin, SZIE Növényvédelmi Intézet, Rovartani Tanszék
Fürtön Alíz, Növényvédelmi Szövetség
Zsigó György, Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara

A vadgesztenyelevél-aknázómolyt az egyik legjelentősebb közterületi kártevőként tartjuk számon. Az Ohridi-tó (Macedónia) mellett találták meg és írták le új fajként 1985-ben, Magyarországon 1993-ban észlelték először. Feltehetően Ausztria felől érkezett hozzánk és rövid idő alatt a vadgesztenye legfontosabb kártevőjévé vált. Az aknázómoly hernyója a levél bórszövege alatt foltaknát készít, amely során a levél az akna helyén megbarnul. Az állat tömeges előfordulásakor a leveleken lévő aknák sokasága a levél teljes barnulását okozza. Súlyos kártétel esetén már egészen korán, akár nyár közepén megbarnult leveleket vagy a teljes lombkorona hiányát figyelhetjük meg. A fotó 2019. június 26-án készült.

Az aknázómoly elleni védekezést a tojásból kikelő lárvák ellen kell időzíteni, mert később az aknában fejlődő lárva ellen a rendelkezésünkre álló növényvédő szerek nem hatnak. Éppen ezért, a sikeres védekezés érdekében a kezelést az aknázómoly imágóinak rajzása kezdetén célszerű megkezdeni. Az imágók megfigyelésére kereskedelmi forgalomban kapható szexferomoncsapdák állnak rendelkezésünkre.

Az országos csapdahálózat segítségével a vadgesztenyelevél-aknázómoly rajzását az ország több pontján követjük már tizenegy éve. 2020-ban Budapesten négy, Kecskeméten két helyszínen, ezenkívül Maroslelén, Hódmezővásárhelyen, Szombathelyen, Debrecenben és Beregszászon voltak csapdák. A megfigyelésre használt szexferomoncsapdák közterületi és magánkertekben álló vadgesztenyékre kerültek kihelyezésre. Sok esetben ugyanarra a fára szereltük fel a kezdetek óta. A csapdákat hetente olvastuk le, tehát heti fogási adatok állnak rendelkezésünkre. Munkánkhoz a fényképen is látható, az MTA ATK Növényvédelmi Intézet által kifejlesztett CSALOMON® VARL+ típusú csapdákat használtuk. A csapdázások részletes adatai a következő oldalon érhetők el: http://zsigogyorgy.hu/ujweboldal/dokumentumok/rajzasi_tablázatok/kozteruleti_kartevok/

Az elmúlt 3 év csapdázási adatai alapján vizsgáltuk a vadgesztenyelevél-aknázómoly rajzását. Az első egyedek megjelenése 2018-ban április 10. és 17. között történt a csapdák többségében (12 helyszínből 10 helyszínen), míg 2019-ben a 12 helyszínből 9 helyen április 9. és 16. között fogták az első hímeket. 2020-ban a 10 helyszínből 5 helyen március 31-én és 4 helyszínen április 7-én repültek az első molyok a csapdába. A részletes adatok az 1. táblázatban olvashatók. Az elmúlt három év adatai alapján jól látszik, hogy az aknázómoly első nemzedékének rajzása közel azonos időintervallumban kezdődött az ország különböző helyszínein kihelyezett csapdákból. Minden esetben április első felében már megjelent az első nemzedék valamely felvételezési helyszínen, de legkésőbb május első dekádjában mindenhol elkezdődött a rajzás.

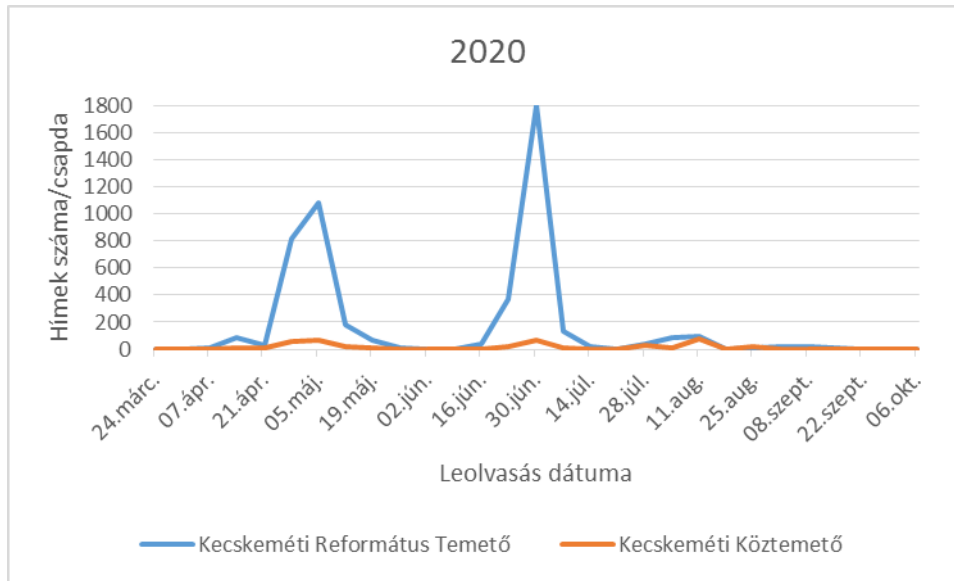
Év	Csapda leolvasási időpontok és helyszínek			
2020	31.márc	07.ápr	14.ápr	
	5 helyszín	4 helyszín	1 helyszín	
2019	09.ápr	16.ápr	23.ápr	30.ápr
	6 helyszín	3 helyszín	2 helyszín	1 helyszín
2018	10.ápr	17.ápr	24.ápr	08.máj
	2 helyszín	8 helyszín	1 helyszín	1 helyszín

1. táblázat A vadgesztenyelevél-aknázómoly első nemzedékének rajzáskezdeté a különböző helyszíneken az elmúlt három évben

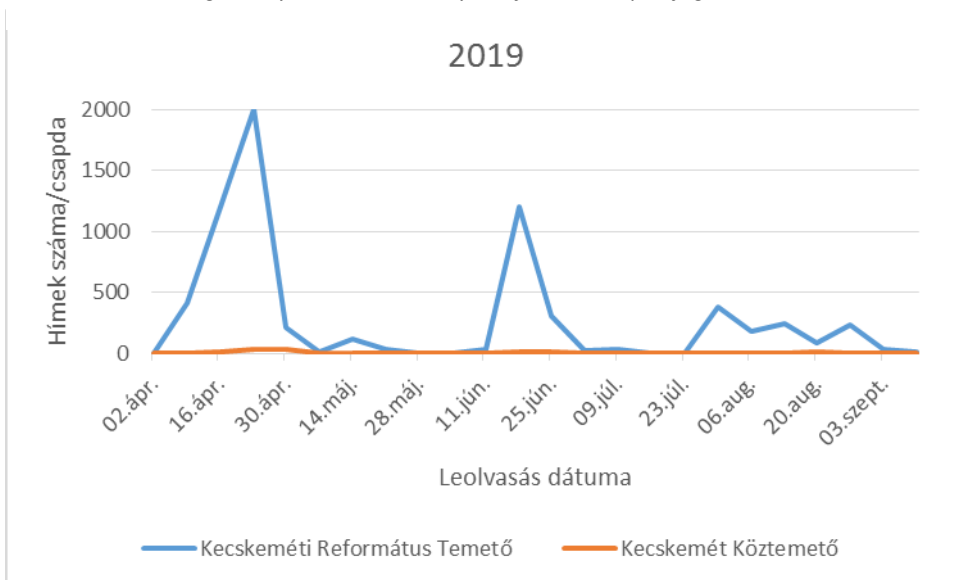
Úgy tűnik az elmúlt három év alapján, mintha a rajzás mindig egy kicsit korábbra tolódott volna. Annak ellenére, hogy a megfigyelések helyszínei eltérő tájegységekből származnak, ahol más környezeti és egyéb tényezők (fák kora, környezet, növényvédelem) befolyásolhatják a rajzás kezdetét, illetve a populáció nagyságát, elmondhatjuk, hogy az aknázómoly rajzása és a rajzás kezdete az ország különböző pontjain hasonló tendenciát mutat. Ez alól csak néhány év és helyszín kivétel, például Maroslele (első fogás 2018.05.08.), Hódmezővásárhely (első fogás 2019.04.30.), és Beregszász (első fogás 2020.04.14.). Nyíradonyban, 2019-ben szinte teljesen kimaradt a 2. és a 3. nemzedék. A vadgesztenyelevél-aknázómoly országos rajzás megfigyelésére a továbbiakban elegendő csak néhány helyszínen folytatni a csapdázást. Erre a célra azok közül a helyszínek közül lenne érdemes választani, ahol az elmúlt három évben hasonlóan alakult a rajzás, mint pl. Budapesten az óbudai Doberdó utcában, az ELTE Fűvészkertjében, Maroslelén és Kecskeméten. Az így kapott információk elegendőek ahhoz, hogy felhívjuk az érdeklődők figyelmét a kártevő különböző nemzedékeinek megjelenésére, illetve a rajzásának alakulására.

Azonban, ez nem helyettesíti a helyi szintű rajzásmegfigyelést. Az adott helyszín környezete és az ott elvégzett növényvédelmi intézkedések (pl. a rendszeres rovarölő szerek kezelése, a lehullott levelek összegyűjtése) mind befolyással vannak az ott élő kártevő populáció nagyságára, rajzására, amely alapján aztán meghatározhatjuk a növényvédelmi kezelés szükségességét és időpontját. Erre jó példa a Kecskemét két temetőjében végzett rajzásmegfigyelés.

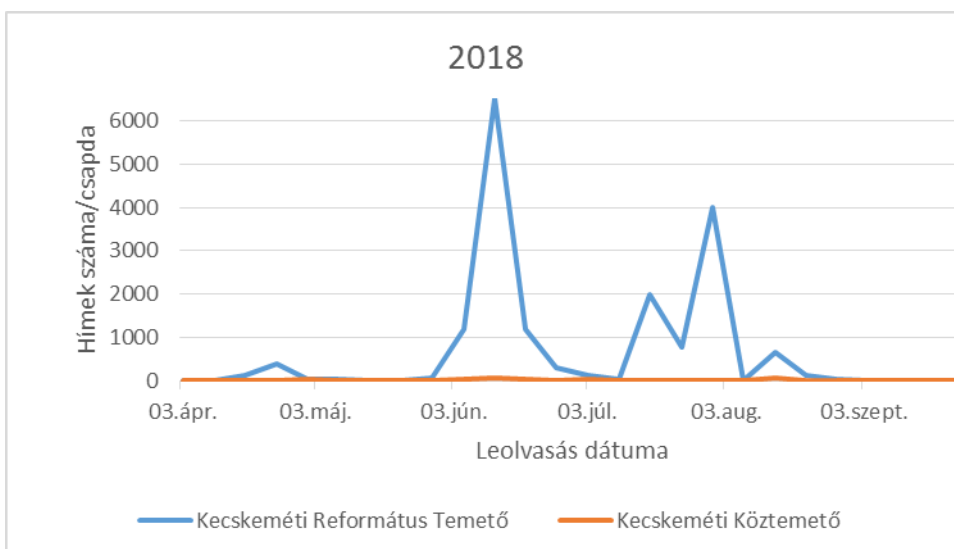
A Kecskeméti Köztemető (26 fa) és a Kecskeméti Református Temető (176 fa) kevesebb, mint négy kilométerre helyezkednek el egymástól. A két helyszín fekvése és mikroklímája azonos, nincs köztük különbség. A növényvédelmi kezelések ugyanabban az időpontban és ugyanazzal a kombinációval történtek mind a két temetőben, mindhárom évben. Ennek ellenére mégis nagy különbséget figyelhetünk meg a két területen az aknázómoly egyedsűrűségében a fogások alapján (1-3. ábra). Ennek feltehetően az az oka, hogy a Kecskeméti Köztemető vadgesztenye fái ápolat, aljnövényzet mentes környezetben állnak, a lehullott leveleket minden évben eltávolítják a fák alól. Míg a Kecskeméti Református Temető fái alatt sűrű borostyánszőnyeg található, melyben évek óta gyűlik a fertőzött lomb, illetve néhány fát nem is tudnak megközelíteni a permetezőgépekkel. Elsősorban az eltérő színvonalú kertészeti, fenntartási munkákkal magyarázható a két helyszín közötti eltérés.

1. ábra: A vadgesztenyelevél-aknázómoly szexferomoncsapda fogási adatai 2020-ban

2. ábra: A vadgesztenyelevél-aknázómoly szexferomoncsapda fogási adatai 2019-ben

3. ábra: A vadgesztenyelevél-aknázómoly szexferomoncsapda fogási adatai 2018-ban

Azokon a helyszíneken, ahol pedig semmilyen növényvédelmi beavatkozást sem végeznek, a vadgesztenyelevél-aknázómoly nagyon nagy számban fordul elő. Ezek a helyeken akár több ezres (Óbuda, Doberdó u.: 7000 egyed, 2020-ban), vagy akár tízezres nagyságúak is lehetnek a heti fogási adatok pl. a Fiumei úti sírkertben 25600 egyed repült a csapdába 2018-ban. Lásd a jobb oldali képet. Ebben az évben a temető évtizedek óta elhanyagolt nagy fasorába, a ravatalozó mellé lett áthelyezve az előrejelző eszköz. A sírok már nem látszottak a vadon nőtt bokrok között, a lehullott levelekben pedig háborítatlanul telelhetek át a molyok. Itt mértük ezt az értéket, azóta is ez az országos csúcs.

A vadgesztenyelevél-aknázómoly országos rajzásmegfigyelése hasznos információval szolgál a kertészeknek a faj rajzáskezdetéről és a rajzás későbbi alakulásáról, az újabb nemzedékek megjelenéséről. Azonban a növényvédelmi kezelés szükségességének eldöntésében és a permetezés időpontjának a megállapításában nem nélkülözhető a helyi szinten történő csapdázás.

Budapest, 2021. január 8.

Üdvözlettel:

Zsigó György, NMNK